

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 377.36.091(477.73-21)»197/198»

DOI <https://doi.org/10.32782/inclusion-society-2022-2-4>

Олександр Борисович КОМАРНІЦЬКИЙ,

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії України,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

E-mail: kob-1974@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3021-6550

Web of Science ResearcherID: ABC-6699-2020

Людмила Миколаївна КОМАРНІЦЬКА,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи, психології та
соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

E-mail: kob-@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6742-8314

Web of Science Researcher ID: ABG-3996-2020

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИКЛАДАЦЬКОГО ТА УЧНІВСЬКОГО СКЛАДУ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ПЛАНОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ТЕХНІКУМУ-ІНТЕРНАТУ В ОСТАННІ ДЕСЯТИЛІТТЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

***Вступ.** У нашій державі функціонують спеціальні заклади освіти, які забезпечують рівні права та можливості осіб з інвалідністю у здобутті певного рівня освіти. Їхня діяльність базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення її до освітнього процесу. Важливо вивчити історичні аспекти діяльності цих закладів. Один з них було створено на початку 70-х рр. ХХ ст. у Кам'янці-Подільському.*

***Мета** – показати формування викладацького та учнівського складу Кам'янець-Подільського планово-економічного технікуму-інтернату у 70-80-ті рр. ХХ ст., з'ясувати його основні характеристики.*

***Результати.** У технікумі значну увагу приділяли формуванню викладацького складу. Кількісний склад викладачів був стабільним, за виключенням середини і другої половини 80-х рр., коли відбулося суттєве кількісне зменшення штату викладачів. Адміністрація закладу особливу увагу приділяли фаховому рівню викладачів, особливо тих, які викладали спеціальні дисципліни. Обов'язковою умовою була наявність практичного стажу, завдяки чому викладачі могли професійно поєднувати на заняттях теорію та практику. Обов'язковим атрибутом того часу було підвищення ідейно-політичного рівня викладачів. У зв'язку з цим зверталася увага на ріст у їхньому середовищі партійного прошарку. Одним із пріоритетних напрямків роботи технікуму було формування учнівського колективу. Загалом, контингенти першокурсників були не стабільними, а конкурси при вступі не невисокими, що пояснювалося специфічним складом абітурієнтів. Серед вступників були особи, які мали досвід роботи на виробництві. Що стосується загальної кількості учнів, то вона була доволі стабільною із невеликим зменшенням кількості молоді у 80-ті рр. За соціальним складом в учнівському середовищі переважали вихідці із середовища колгоспників-селян, за національністю – українці, а за статтю – жінки.*

***Ключові слова:** технікум, викладачі, циклова комісія, учні, прийом, спеціальність.*

Oleksandr Borysovych KOMARNITSKYI,

Doctor of Historical Sciences, Professor,

Professor of the Department of History of Ukraine,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University

E-mail: kob-1974@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3021-6550

Web of Science ResearcherID: ABC-6699-2020

Liudmyla Mykolaivna KOMARNITSKA,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
of the Department of Social Work, Psychology
and Sociocultural Activity named after T. Sosnovska
of Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
«Kamianets-Podilskyi State Institute»
E-mail: kob-@ukr.net
ORCID: 0000-0002-6742-8314
Web of Science Researcher ID: ABG-3996-2020

THE MAIN CHARACTERISTICS OF THE TEACHING AND STUDENT STAFF OF THE KAMYANETS-PODILSK PLANNING AND ECONOMIC BOARDING SCHOOL DURING THE LAST DECADE OF THE SOVIET GOVERNMENT

Introduction. *In our country, there are special educational institutions that provide equal rights and opportunities for persons with disabilities to obtain a certain level of education. Their activities are based on the principles of non-discrimination, taking into account the diversity of people, effective involvement and inclusion in the educational process. It is important to study the historical aspects of the activities of these institutions. One of them was created in the early 70s of the XX century. in Kamianets-Podilskyi.*

Purpose *The goal is to show the formation of the teaching and students staff of the Kamianets-Podilskyi Planning and Economic Technical Boarding School in the 1970s and 1980s, to find out its main characteristics.*

Results. *At the technical school, considerable attention was paid to the formation of the teaching staff. The quantitative composition of teachers was stable, with the exception of the middle and second half of the 80s, when there was a significant quantitative decrease in the number of teachers. The administration of the institution paid special attention to the professional level of teachers, especially those who taught special disciplines. A mandatory condition was the availability of practical experience, thanks to which teachers could professionally combine theory and practice in classes. A mandatory attribute of that time was raising the ideological and political level of teachers. In this connection, attention was drawn to the growth of the party stratum in their environment. One of the priority directions of the work of the technical school was the formation of the student's groups. In general, the contingents of first-year students were not stable, and the competitions for admission were not low, which was explained by the specific composition of applicants. Among the entrants were persons who had experience in production. As for the total number of students, it was quite stable with a slight decrease in the number of young people in the 1980s. In terms of social composition, the student population was dominated by people from collective farm workers-peasants, by nationality – Ukrainians, and by gender – women.*

Key words: *technical school, teachers, cycle commission, students, admission, speciality.*

Вступ. Медико-педагогічна, професійна та соціальна реабілітація осіб із інвалідністю є складовою частиною спеціальної освіти. Нині у нашій державі функціонують спеціальні заклади освіти, які забезпечують рівні права та можливості осіб з інвалідністю у здобутті певного рівня освіти. Діяльність цих закладів освіти базується, в першу чергу, на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення її до освітнього процесу. В пріоритетах спеціальних закладів професійно-технічної, фахової передвищої, вищої освіти – професійне навчання молодих людей з інвалідністю, яке, з одного боку, сприяє їхньому самозабезпеченню та матеріальній незалежності, з іншого – є потужним засобом самоствердження особистості. Один з таких закладів постав на початку 70-х рр. минулого століття на теренах Поділля у славному історичному місті Кам'янець-Подільський. Історичне минуле цього закладу почало досліджуватися лише після здобуття нашою державою незалежності. Зокрема, у 2011 р. до 40-річчя закладу група авторів видала книгу «Є планово-економічний на Поділлі» [32]. Через 10 років побачила світ монографія «Віхи зростання: технікум-інтернат, коледж, інститут (1971-2021 рр.)» за авторством М. Тріпака, О. Комарницького, А. Скрипника, Л. Комарницької, Т. Боровисюк [36]. Їхня роль у вивченні історії закладу беззаперечна, водночас, є ще ряд проблем, які потребують більш ґрунтовнішого дослідження. Зокрема, додаткового вивчення потребує питання формування викладацького та учнівського складу.

Мета та завдання статті. У нашій статті на основі, насамперед, архівних джерел покажемо формування викладацького та учнівського складу Кам'янець-Подільського планово-економічного технікуму-інтернату у 70-80-ті рр. ХХ ст., з'ясуємо його основні характеристики. Щодо завдань дослідження, то ми покажемо шляхи формування викладацького

складу, визначимо його фаховий рівень, встановимо склад циклових комісій, прослідкуємо результативність вступних кампаній і, відповідно ефективність профорієнтаційної роботи, з'ясуємо кількісний склад учнівської молоді, її розподіл за соціальним, національним і статевим складом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетним напрямком роботи новоствореного технікуму-інтернату було формування викладацького складу. У 1971-1972 н.р. сформували перший педагогічний колектив. Того року працювали 13 викладачів, у т.ч. два сумісники і один вихователь. Серед них – Валентин Мрачковський, Оксана Цибульська, Лілія Кирилук, Юзефа Парагайло, Людмила Криничанська, Валентина Лобова, Ася Волкова, Стелла Латишева, Людмила Вольська, Роза Олійник, Емілія Житомирська, Рита Грановська, Альфред Шаповалов [2, арк. 2]. У 1972-73 н.р. кількісний показник кадрового складу технікуму значно зріс. На той час заклад був повністю укомплектований штатом викладачів, який налічував 22 особи, у тому числі один викладач бухгалтерського обліку працював за сумісництвом [9, арк. 4]. До вищезазначеного колективу викладачів приєдналися Іван Вовк, Сергій Тищенко, Всеволод Кравчук, Ніна Монастирська, Світлана Кравцова, Ярослава Костишена, Катерина Турівна, Ніна Олійник, Валентина Русецька, Кіра Іващенко, В'ячеслав Банас, Олександр Швець, Іван Кошелєв [33, с. 5]. Згодом у технікумі почали працювати Тамара Михайлюк, Галина Москаленко, Ірина Дорохова, Ірина Венгрен, Юрій Сербалюк, Наталя Гапоненко, Леся Лисенко, Лариса Мельник, Ірина Савельєва, Віталій Шупарський [33, с. 6, 15, 46].

Прослідкуємо динаміку зміни чисельного складу викладачів. У 1973-1974 н.р. і в 1974-1975 н.р. у технікумі працювали 27 викладачів [4, арк. 2-3], у 1975-1976 н.р. – 25 [6, арк. 3-4], у 1976-1977 н.р. – 24 [9, арк. 3], у 1977-1978 н.р. – 24 [11, арк. 2], у 1978 р. – 23 [13, арк. 28], у 1980 р. – 23, у 1981-1982 н.р. – 22, у 1982-1983 н.р. – 21 [16, арк. 29, 41], у 1983-1984 н.р. – 21, у 1984-1985 н.р. – 20, у 1985-1986 н.р. – 20 [21, арк. 42], у 1986-1987 н.р. – 22 [22, арк. 1зв.], у 1987-1988 н.р. – 22 [28, арк. 35], у 1990-1991 н.р. – 22 [30, арк. 1зв.]. Таким чином, можемо побачити суттєве кількісне зменшення штату викладачів, особливо у середині і в другій половині 80-х рр., що можна пояснити «перебудовними віяннями», які охопили у цей час радянське суспільство. Спроба економічних реформ не мала позитивного результату. Наслідком цього стало подальше падіння виробництва, продуктивності праці, зубожіння найширших верств населення, утвердження в держсекторі бартерної економіки, а в новому підприємницькому секторі – «економіки казино», коли головним стало не виробництво, а продаж товарів в найкоротші терміни за максимальними цінами з метою отримання максимуму прибутку [35]. Такі події не могли не позначитися і на матеріальному становищі викладачів технікуму, які змушені були думати про те, як прогодувати свої сім'ї, а, відтак, переорієнтувалися на інші види діяльності, які приносили більший матеріальний зиск.

Всі викладачі мали відповідну вищу освіту і стаж роботи у середньому 5-10 років. У 1973-1974 н.р. у технікумі працювали 5 осіб, які мали педагогічний стаж менше 5 років, 8 – від 5 до 10 років, 13 – від 10 до 25 років, 1 – понад 25 років [4, арк. 2-3]. У 1975-1976 н.р. працювали 5 викладачів, які мали педстаж до 5 років, у 1977-1978 н.р. – 2, а з 1978-1979 н.р. – жодного [14, арк. 43]. Отже, кожний наступний рік – це зростання досвіду та професійного рівня викладачів.

Адміністрація технікуму при доборі викладачів для викладання спеціальних предметів однією із обов'язкових умов ставила наявність практичного стажу роботи безпосередньо на виробництві. Частина викладачів дійсно мали значний досвід роботи на виробництві, завдяки чому вони могли вміло поєднувати на заняттях теорію та практику і навчати учнів на реальних прикладах з професійної діяльності. Серед них В. Кравчук, Н. Монастирська, С. Кравцова, І. Вовк, Р. Грановська [33, с. 5, 12].

Кращими викладачами технікуму на початку 70-х рр. були викладачки математики А. Волкова і Ю. Чайковська, викладачка фізики Р. Олійник, викладачка хімії Л. Вольська, викладачки мови і літератури О. Цибульська, Є. Лющечкіна, викладачки іноземної мови Л. Кирилук і К. Іващенко, викладач політекономії С. Тищенко, викладачка економіки і організації сільськогосподарського виробництва Н. Монастирська, викладачка планування В. Лобова, викладачки спеціальних дисциплін Р. Грановська, С. Латишева, С. Кравцова [3, арк. 2], викладачка історії Я. Костишена, викладач економіки сільського господарства І. Вовк. Їхні уроки характе-

ризувалися різноманітністю форм і методів навчання, широким застосуванням технічних засобів, засобів наочності, роздаткового матеріалу [4, арк. 2-3].

Певна увага у закладі зверталася на збільшення у середовищі викладачів кількості членів КПРС, яка в ст. 6 Конституції СРСР 1977 року була проголошена керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства. У цьому напрямку партійна організація технікуму певною мірою була пасивною. Як правило, кількість викладачів-партійців не досягала навіть 50% від загальної кількості викладацького складу. Наприклад, у 1974-1975 н.р. серед 27 викладачів комуністами були 11 осіб [6, арк. 4], у 1975-1976 н.р. – відповідно 25 і 10 [6, арк. 3-4], у 1976-1977 н.р. – 24 і 8 [9, арк. 3], у 1977-1978 н.р. – 24 і 8 [11, арк. 2], у 1978 р. – 23 і 9 [13, арк. 28], у 1980 р. – 23 і 9 [14, арк. 30].

Нам вдалося встановити кадровий склад деяких циклових комісій. Так, у 1973-1974 н.р. у складі циклової комісії загальноосвітніх і гуманітарних дисциплін працювали С. Тищенко (викладав політекономію, стаж роботи становив 12 років), Я. Костишена (історія, 18 років), К. Ілющечкіна (російська мова і література, 13 років), К. Іващенко (німецька мова, 12 років), Л. Кирилюк (англійська мова, 3 роки), А. Шаповалов (суспільствознавство, 3 роки), О. Цибульська (українська література, основи марксистсько-ленінської етики і естетики, 3 роки), А. Швець (фізичне виховання, цивільна оборона, 17 років) [4, арк. 9]. У 1974-1975 н.р. поповнили склад комісії директор В. Іустінов (викладав політекономію, стаж роботи 15 років), І. Кошелєв (основи радянського права, основи наукового атеїзму, 32 роки) [6, арк. 10; 7, арк. 9].

Циклова комісія економічних і спеціальних дисциплін у 1974-1975 н.р. складалася з 12 викладачів. Стаж роботи до 5 років мали Н. Монастирська (технологія підприємств побутового обслуговування населення), Н. Юрович (теорія бухгалтерського обліку, фінансування і кредитування підприємств побутового обслуговування, аналіз господарської діяльності підприємств побутового обслуговування), В. Русецька (організація і планування побутового обслуговування), Т. Михайлюк (бухгалтерський облік в сільському господарстві, фінансування і кредитування сільськогосподарських підприємств, статистика промисловості), В. Мрачковська (економіка підприємств побутового обслуговування); стаж роботи від 5 до 10 років – В. Лобова (планування сільського господарства, кореспонденція і діловодство, основи тваринництва), С. Кравцова (техніка обчислень і механічний облік), І. Вовк (економіка і організація сільськогосподарського виробництва, аналіз господарської діяльності підприємств сільського господарства), Л. Криничанська (основи землеробства). Найдосвідченішими були В. Кравчук (викладав основи механізації сільського господарства, електротехніку) і М. Воловик (технічне нормування, техніка обчислень і механічний облік), які мали стаж роботи від 10 до 15 років [6, арк. 19]. За рік до цього у складі комісії значилися С. Слобода і Н. Юевич [4, арк. 17]. У 1975-1976 н.р. у технікумі почала працювати С. Михайлюк, натомість не було М. Воловика [7, арк. 15].

З 1973-1974 н.р. у складі циклової комісії фізико-математичних дисциплін трудилися Ю. Чайковська, А. Волкова, Р. Олійник, Л. Вольська [4, арк. 12]. Всі вони були викладачками з великим досвідом роботи. Зокрема, Р. Олійник на 1974-1975 н.р. мала 18 років стажу роботи, А. Волкова – 14 років, Ю. Чайковська – 13, Л. Вольська – 7 [6, арк. 13].

Одним із пріоритетних напрямків роботи технікуму було формування учнівського колективу. Згідно із положеннями Статуту технікуму до закладу зараховували переважно громадяни УРСР у віці від 16 до 40 років, які мали неповну середню освіту і були інвалідами другої чи третьої групи, подали до приймальної комісії відповідні документи вступника і витримали вступні екзамени. З 1971 р. зараховували учнів за двома спеціальностями «Планування на підприємствах сільськогосподарського виробництва» і «Планування на підприємствах побутового обслуговування населення». Того року план прийому становив 110 осіб, зарахували 113 [1, арк. 13; 2, арк. 2-3]. У наступному році цей план дещо скоригували: у зв'язку із великим відсотком відсіву учнів (11 осіб не завершили навчання) за погодженням із профільним міністерством ухвалили зараховувати на навчання 115 осіб [3, арк. 3]. У 1973 р. план недовиконали і зарахували на навчання 106 учнів, з яких жінки становили 78%; за національністю українців було 95, росіян – 8, євреїв – 3. Переважну більшість абітурієнтів становили особи віком від 16 до 19 років, яких було 65%, старших за 20 років – 18%, старших 25 років – 17% [4, арк. 3-4].

З 1974 р. план прийому становив 120 осіб. З 1976 року учнів почали зараховувати за спе-

ціальностями «Планування сільськогосподарського виробництва» і «Бухгалтерський облік на підприємствах побутового обслуговування населення» [9, арк. 4]. Починаючи з 1982 р., підготовку молодших спеціалістів мали здійснювати лише для аграрного сектору. Того ж року зарахували на навчання першокурсників за спеціальностями «Планування сільськогосподарського виробництва» і «Бухгалтерський облік в сільськогосподарському виробництві» [16, арк. 3]. З початком перебудови сталися чергові зміни і станом на 1990 р. учнів зарахували на навчання за спеціальностями «Економіка і планування у галузях агропромислового комплексу» і «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності» [29, арк. 1-2].

Прослідкуємо результативність вступних кампаній. Контингенти «новоспечених» першокурсників були достатньо не стабільними. У 1974 р. учнями I курсу стали 116 осіб [6, арк. 5], у 1975 р. – 112 [7, арк. 6], у 1976 р. – 122 [9, арк. 4], у 1979 р. – 116 [24, арк. 1], у 1980 р. – 130 [25, арк. 1], у 1981 р. – 124 [15, арк. 1], у 1982 р. – 123 [17, арк. 1], у 1983 р. – 120 [18, арк. 1], у 1984 р. – 123 [19, арк. 1], у 1985 р. – 120 [20, арк. 15], у 1986 р. – 128 [22, арк. 1], у 1991 р. – 122 [31, арк. 4-5]. Певною мірою це пояснюється не уніфікованим способом подачі інформації у звітних документах. У деяких звітах технікуму-інтернату у графі «Прийом студентів» йшлося про чисельність першокурсників наприкінці поточного навчального року, у ході якого частина з них покидали навчання.

Конкурс при вступі переважно був невисоким, що пояснювалося специфічним складом абітурієнтів, які представляли практично всі регіони радянської України. У звіті за 1976-1977 н.р. зверталася увага на те, що при вступі до закладу практично не було конкурсу [9, арк. 6]. У 1976 р. конкурс становив 1,3 особи на місце, у 1977 і 1978 рр. – по 1,5; у 1979 р. – 1,0; у 1980 р. – 1,4; у 1981 р. – 1,3; у 1982 р. – 1,1; у 1983 р. – 1,4; у 1984 р. – 1,2; у 1985 р. – 1,3; у 1986 р. – 1,2; у 1987 р. – 1,3; у 1988 р. – 1,4; у 1989 р. – 1,5; у 1990 р. – 1,3, у 1991 р. – 1,6.

Серед вступників були особи, які мали, хоч і невеликий, досвід роботи на виробництві. Так, у 1976 р. у технікум вступили 16 осіб, які мали стаж роботи понад 2 роки, у 1977 р. – 19, у 1978 р. – 11, у 1979 р. – 7, у 1980 р. – 16, у 1981 р. – 13, у 1982 р. – 9, у 1983 р. – 23, у 1984 р. – 17, у 1985 р. – 8, у 1986 р. – 9, у 1987 р. – 12, у 1988 р. – 17, у 1989 р. – 10, у 1990 р. – 7 [13, арк. 34; 14, арк. 34; 16, арк. 34; 21, арк. 37; 28, арк. 30; 29, арк. 14; 31, арк. 4-5].

Певна увага приділялася профорієнтаційній роботі. Питання формування учнівського контингенту регулярно розглядалося на засіданнях педагогічної ради і на партійних зборах. Щорічно, до травня, технікум розсилав в обласні відділи соціального забезпечення республіки оголошення про набір учнів. Оголошення про проведення набору учнів передавалися по республіканському радіо, а також розміщувалися на шпальтах загальносоюзних, республіканських, обласних і районних газет. Крім того, велася необхідна індивідуальна профорієнтаційна робота із випускниками спеціалізованих шкіл-інтернатів [13, арк. 3].

Серед першокурсників були особи, яким через незадовільний стан здоров'я було вкрай важко опанувати навчальний матеріал упродовж навчального року. У першу чергу, вина лежала на комісіях з трудової експертизи, які часто не об'єктивно давали висновки щодо спроможності вступників навчатися, а згодом працювати за спеціальністю. Наприклад, Здолбунівський районний відділ соціального забезпечення у 1971 р. направив на навчання абітурієнтку М. Парету. Через часті головні болі, постійний психоз учениця, провчившись у технікумі півроку, змушена була внаслідок погіршення стану здоров'я залишити навчання. Аналогічні випадки були з учнями Пяскорським, Бондарем, Бондарчуком [3, арк. 4]. Невдовзі становище ускладнилося. У звіті за 1974-1975 н.р. зазначалося, що великим недоліком у вступній кампанії учнів було те, що обласні, міські і районні відділи соціального забезпечення самоусунулися і не направляли дітей з інвалідністю у технікум на навчання [6, арк. 6].

Роботі із «новоспеченими» першокурсниками приділяли особливу увагу. Одразу після завершення роботи приймальної комісії класні керівники і адміністрація ґрунтовно вивчали особові справи першокурсників, виявляли серед них так званих «важких» учнів схильних до порушень дисципліни і розробляли превентивні заходи правовиховного плану, спрямовані на попередження правопорушень серед неповнолітніх. Підтримувалися тісні зв'язки зі школами, школами-інтернатами, де раніше навчалися учні, консультувалися з колишніми вчителями і вихователями, підтримували тісні зв'язки з батьками [29, арк. 4-5].

Що стосується загальної кількості учнів, то вона була доволі стабільною із невеликим зменшенням кількості молоді у 80-ті рр. У 1971 р. у технікумі студіювали 105 учнів [2, арк. 3], у 1972-1973 н.р. – 210 [3, арк. 5], на початку 1973-1974 н.р. – 315 [5, арк. 1], у 1974-1975 н.р. – 329 [6, арк. 7], у 1975-1976 н.р. – 340 [8, арк. 1], у 1976-1977 н.р. – 345 [10, арк. 1], у 1977-1978 н.р. – 351 [12, арк. 1, 12], на 1 жовтня 1978 р. – 358 [23, арк. 4], у 1979 р. – 358 [23, арк. 1], у 1980 р. – 353 [14, арк. 34; 25, арк. 1]1; на 1 жовтня 1981 р. – 319 учнів [15, арк. 1-1зв.], на 1 жовтня 1982 р. – 301 [17, арк. 1], на 1 жовтня 1983 р. – 307 [18, арк. 1-1зв.], у 1984 р. – 295 [19, арк. 1-1зв.], у 1985 р. – 287 [20, арк. 1; 26, арк. 1], у 1986 р. – 292 [21, арк. 37], у 1987 р. – 326 [28, арк. 30], у 1988 р. – 301 [27, арк. 1-1зв.], у 1989 р. – 318 [29, арк. 14], у 1990 р. – 317 [30, арк. 1-1зв.], у 1991 р. – 301 [31, арк. 10].

За соціальним складом в учнівському середовищі переважали вихідці із середовища колгоспників-селян. Так, у 1976-1977 н.р. із 345 учнів колгоспниками були 187, робітниками – 109, службовцями – 55 [10, арк. 9зв.], у 1977-1978 н.р. – відповідно 351, 212, 111 і 22; на 1 жовтня 1983 р. – 307, 191, 83, і 33 [18, арк. 1-1зв.]. За національністю абсолютна першість належала українцям. У 1976-1977 н.р. їх було 319, росіян – 16, молдован – 4, поляків – 3, євреїв – 2, болгар – 1 [10, арк. 9зв.]. У 1984 р. у технікумі навчалися 275 українців, 9 росіян, 6 білорусів, 3 молдован, 1 грузин, 1 татарин [19, арк. 1-1зв.]1. За статтю переважали жінки. Так, у 1977-1978 н.р. з 351 учня жінки становили 206 [12, арк. 1, 12]; на 1 жовтня 1978 р. – відповідно 358 і 212 [23, арк. 4]; у 1979 р. – 341 і 192 [24, арк. 1]; у 1980 р. – 353 і 192 [14, арк. 34; 25, арк. 1]; на 1 жовтня 1981 р. – 319 і 185 [15, арк. 1-1зв.]; на 1 жовтня 1982 р. – 301 і 201 [17, арк. 1]; на 1 жовтня 1983 р. – 307 і 175 [18, арк. 1-1зв.]; у 1984 р. – 295 і 176 [19, арк. 1-1зв.]; у 1985 р. – 287 і 156 [20, арк. 1; 26, арк. 1]; у 1988 р. – 301 і 193 [27, арк. 1-1зв.]; у 1990 р. – 317 і 214 [30, арк. 1-1зв.]. За віком, порівнюючи із сьогоднішніми коледжами, де переважно навчаються 16-17-річні хлопці і дівчата, контингенти учнів технікумів зразка 70-80-х рр. були старшими. Наприклад, у 1976-1977 н.р. тим, кому виповнилося 15 років, було 36, 16 років – 28, 17 р. – 65, 18 років і старші – 216 [10, арк. 9зв.]; у 1981-1982 н.р. – відповідно 11, 48, 83 і 177 [15, арк. 1-1зв.].

Висновки і пропозиції. Таким чином, у технікумі значну увагу приділяли формуванню викладацького складу. Кількісний склад викладачів був стабільним, за виключенням середини і другої половини 80-х рр., коли відбулося суттєве кількісне зменшення штату викладачів, частина з яких залишили улюблену роботу через ускладнення матеріального становища, пов'язаного із невдалими економічними реформами у державі у роки перебудови. Адміністрація закладу особливу увагу приділяли фаховому рівню викладачів, особливо тих, які викладали спеціальні дисципліни. Обов'язковою умовою була наявність практичного стажу, завдяки чому викладачі могли професійно поєднувати на заняттях теорію та практику і навчати учнів на реальних прикладах з професійної діяльності. Обов'язковим атрибутом того часу було підвищення ідейно-політичного рівня викладачів. У зв'язку з цим зверталася увага на ріст у їхньому середовищі партійного прошарку. Одним із пріоритетних напрямків роботи технікуму було формування учнівського колективу. Загалом, контингенти першокурсників були не стабільними, а конкурси при вступі не невисокими, що пояснювалося специфічним складом абітурієнтів, які представляли практично всі регіони УРСР. Серед вступників були особи, які мали досвід роботи на виробництві. Що стосується загальної кількості учнів, то вона була доволі стабільною із невеликим зменшенням кількості молоді у 80-ті рр. За соціальним складом в учнівському середовищі переважали вихідці із середовища колгоспників-селян, за національністю – українці, а за статтю – жінки.

Література:

1. Державний архів (Держархів) Хмельницької області. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 1.
2. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 5.
3. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 12.
4. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 25.
5. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 28.
6. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 40.
7. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 58.
8. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 59.

9. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр 79.
10. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 80.
11. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 97.
12. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 98.
13. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 127.
14. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 156.
15. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 213.
16. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 227.
17. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 230.
18. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 1. Спр. 245.
19. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 9.
20. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 29.
21. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 50.
22. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 53.
23. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 75.
24. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 77.
25. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 78.
26. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 87.
27. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 88.
28. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 103.
29. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 126.
30. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 128.
31. Держархів Хмельницької обл. Ф.Р. 6355. Оп. 2. Спр. 133.
32. Є планово-економічний на Поділлі: [кол. монограф.] / В. Г. Цопа, Т. В. Боровисюк, Л. М. Нетреба, С. О. Латишева, С. В. Кравцова та ін.; за заг. ред. В. Г. Цопи. Кам'янець-Подільський: Каліграф, 2011. 70 с.
33. Є сьогодні – буде й майбуття. Кам'янець-Подільський, 2011. URL: <https://posek.km.ua/wp-content/uploads/2020/10/40-rokiv-koledzhu.pdf> (дата звернення: 10.02.2021 р.).
34. Кошелев И. Е. Наши воспоминания: художественно-публицистическое, юбилейное издание с элементами эпистолярного жанра: очерками, балладами, стихами, фотографиями и фотокопиями официальных документов. Каменец-Подольский: Каменец-Подольская городская типография, 2010. 161 с.
35. «Перебудова» в СРСР: сутність та наслідки. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/32793/ (дата звернення: 26.02.2021 р.).
36. Тріпак М. М., Комарніцький О. Б., Скрипник А. Ю., Комарніцька Л. М., Боровисюк Т. В. Віхи зростання: технікум-інтернат, коледж, інститут (1971-2021 рр.): монографія / за заг. ред. О. Б. Комарніцького. Кам'янець-Подільський: ЗУНУ, 2021. 466 с.

References:

1. Derzhavnyi arkhiv (Derzharkhiv) Khmelnytskoi oblasti. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 1.
2. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 5.
3. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 12.
4. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 25.
5. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 28.
6. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 40.
7. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 58.
8. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 59.
9. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 79.
10. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 80.
11. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 97.
12. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 98.
13. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 127.
14. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 156.
15. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 213.
16. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 227.
17. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 230.
18. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 1. Spr. 245.
19. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 9.
20. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 29.
21. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 50.
22. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 53.
23. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 75.
24. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 77.

25. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 78.
26. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 87.
27. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 88.
28. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 103.
29. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 126.
30. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 128.
31. Derzharkhiv Khmelnytskoi obl. F.R. 6355. Op. 2. Spr. 133.
32. Іє planovo-ekonomichni na Podilli: [kol. monohraf.] / V. H. Tsopa, T. V. Borovysiuk, L. M. Netreba, S. O. Latysheva, S. V. Kravtsova ta in.; za zah. red. V. H. Tsopy. Kamianets-Podilskyi: Kalihraf, 2011. 70 s.
33. Іє sohodennia – bude y maibuttia. Kamianets-Podilskyi, 2011. URL: <https://posek.km.ua/wp-content/uploads/2020/10/40-rokiv-koledzhu.pdf> (data zvernennia: 10.02.2021 r.).
34. Koshelev Y. E. Nashy vospomynania: khudozhestvenno-publitycheskoe, yubileinoe yzdanye s elementamy epystoliarnoho zhanra: ocherkamy, balladamy, stykhamy, fotohrafyiamy y fotokopyiamy ofytsyalnykh dokumentov. Kamenets-Podolskyi: Kamenets-Podolskaia horodskaia typohrafiia, 2010. 161 s.
35. «Perebudova» v SRSR: sutnist ta naslidky. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/32793/ (data zvernennia: 26.02.2021 r.).
36. Tripak M. M., Komarnitskyi O. B., Skrypnyk A. Yu., Komarnitska L. M., Borovysiuk T. V. Vikhy zrostantia: tekhnikum-internat, koledzh, instytut (1971-2021 rr.): monohrafiia / za zah. red. O. B. Komarnitskoho. Kamianets-Podilskyi: ZUNU, 2021. 466 s.